

Scenariusz 2 (szkoła ponadpodstawowa)

Temat: **Życie codzienne średniowiecznego miasta w państwie krzyżackim**
(dwie godziny lekcyjne=90')

Cele lekcji:

Uczeń:

- Definiuje i rozumie pojęcia, np. gildia, cech rzemieślniczy, patrycjat, pospólstwo, plebs, ale także, np. „hetka” czy patynka
- Opisuje realia życia codziennego oraz podaje przykłady zajęć ludności w średniowiecznym mieście (charakteryzuje np. funkcje pełnione przez lekarza miejskiego czy kata)
- Charakteryzuje genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast w państwie krzyżackim

„NaCoBeZu” (na co będę zwracać uwagę); oczekuję, że po zajęciach uczeń:

- Poda przykłady zachowanych przedmiotów związanych ze średniowiecznym życiem codziennym, znajdujących się w muzeach regionu; opíše ich funkcję
- Wyjaśni, jakie było znaczenie gildii i cechów rzemieślniczych dla społeczności średniowiecznego miasta
- Uzasadni jak kolonizacja ziem pruskich wpłynęła na rozwój miast w regionie

Kluczowe pytanie: Jaka była rola średniowiecznych miast w rozwoju państwa krzyżackiego?

Metody:

praca z tekstem, praca z materiałem ikonograficznym, metoda jigsaw, pogadanka, elementy wykładu i dyskusji, zabawa edukacyjna;

Formy: indywidualna, praca w grupach, zbiorowa

Środki dydaktyczne, m.in.; fragmenty wykładu „Życie w średniowiecznym mieście” Mirosława Marcinkowskiego z Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Elblągu (materiał pomocniczy 1-3) lub film na kanale Pracowni Digitalizacji na YouTube: Życie w średniowiecznym mieście, Mirosław Marcinkowski; źródła ikonograficzne; zabawa edukacyjna: <https://learningapps.org/display?v=pe94d9uh319>
<https://learningapps.org/display?v=pivbnoo0n19>

Odniesienie do podstawy programowej: VIII. Gospodarcze i społeczne realia średniowiecznej Europy;

Realizacja kompetencji kluczowych:

1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
4. Kompetencje cyfrowe;
5. Kompetencje osobiste, społeczne w zakresie umiejętności uczenia się;

Przebieg zajęć:

1. Część porządkowo-organizacyjna (5')
2. Rekapitulacja wtórna: nauczyciel kieruje pytania do uczniów, odpowiadają ochotnicy lub uczniowie wyznaczeni. Pytania mogą być związane z lokacją miast i społeczeństwem miejskim, m.in.: prawo chełmińskie, lubeckie, magdeburskie; patrycjat, pospólstwo, plebs, cech, gildia; przypominamy warunki II pokoju toruńskiego i ich wpływ na rozwój miast w Prusach Królewskich i Zakonnych (10')
3. Część zasadnicza:

Słowo wiążące: Nauczyciel przedstawia uczniom podstawowe informacje dotyczące lokowania miast w państwie krzyżackim. Informuje m.in., że akcja lokacyjna najszybciej rozpoczęła się w ziemi chełmińskiej, a w Prusach

właściwych na przełomie XIII i XIV wieku. Lokowano miasta na prawie chełmińskim, lubeckim i magdeburskim. Do połowy XIV wieku Zakon założył 93 miasta i 1,5 tys. wsi. Powstały m.in. Frombork, Kwidzyń, Elbląg, Braniewo i Malbork. W 1305 r. założono Iławę, a trzy lata później Lidzbark Warmiński. Kolejna akcja osadnicza rozpoczęła się po 1310 r. i objęła tereny między Wisłą, Łyną i Drwęcą. Powstały wówczas np. Ostróda, Dobrze Miasto, Moraąg, Lubawa, Pieniężno, Reszel czy Działdowo. W drugiej połowie XIV dokonano m.in. lokacji Kętrzyna, Olsztyna a potem Mrągowa, Biskupca, Pasymia. Nastąpił rozwój handlu. Utrzymywano kontakty handlowe z Mazowszem, Rusią, Skandynawią, ale także Anglią czy Flandrią. Miasta szybko się rozwijały, wiele z nich należało do miast hanzeatyckich (m.in. Toruń, Elbląg, Braniewo, Królewiec). Wspólnie z uczniami zastanawia się, jak powstawanie i rozwój miast mogło mieć wpływ na państwo krzyżackie.

Nauczyciel wspólnie z uczniami wskazuje, że wraz z rozwojem miast zaczął rozwijać się handel i cała gospodarka, oparta m.in. na eksporcie zboża. Importowano natomiast np. przyprawy korzenne, sól, płótno i wina zachodnioeuropejskie. Ludność państwa płaciła podatki i daniny, które przynosiły wymierne korzyści państwu krzyżackiemu. Dzięki temu można było przeznaczać duże kwoty na uzbrojenie rycerzy czy w razie wojny opłacać wojska zaciężne. (10')

W kolejnym etapie lekcji uczniowie pracują w kilku 5-6 osobowych grupach metodą jigsaw; (25')

Materiał pomocniczy nr 1

Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania:

- Co decydowało o zamożności Elbląga w Średniowieczu?
- Z kim Elbląg utrzymywał kontakty handlowe i co stanowiło przedmiot handlu?
- Co można było znaleźć na stołach średniowiecznych elblążan?

Po wielkim pożarze miasta, który miał miejsce na przełomie 1287 i 1288 roku Elbląg zaczyna się zmieniać. Zaczynają się coraz częściej pojawiać kamienice murowane. Na początku są to przede wszystkim te najbogatsze, ale w bardzo krótkim czasie następuje boom budowlany w Elblągu i w latach 60. XIV w. miasto szuka już nowych terenów budowlanych.

Elbląg staje się miastem murowanym, jest także miastem bogatym, gdzie mieszkańcy swoją zamożność budują przede wszystkim w oparciu o handel, który odgrywał w Elblągu dużą rolę oraz rzemiosło. Poza tym miasto jako organizacja, Rada Miasta, mogła liczyć na duże zyski ponieważ Elbląg ma dosyć duże posiadłości ziemskie. Po wojnie trzynastoletniej, nadania króla Kazimierza Jagiellończyka powodują, że posiadłości ziemskie Elbląga są bardzo znaczne, co również powoduje, że Elbląg może stać się miastem bogatym. Ale oczywiście Elbląg to są mieszkańcy, a ich różny poziom zamożności powodował to, że i mieszkańcy żyli na różnym poziomie. Oczywiście ta najbardziej zamożna klasa patrycjuszy, kupców, uprawiająca zawód kupca, złotnika należy do najbogatszych ludzi w mieście i nie tylko w mieście, ale i całych Prusach Krzyżackich. Mogą sobie pozwolić na sprowadzanie luksusowych towarów. Wiemy, że w Elblągu bardzo szybko są sprowadzane łakocie, które urozmaicają jedzenie, powodują to, że jedzenie nabiera nowego smaku. Najlepszym przykładem jest odkrycie w Elblągu gałki muszkatołowej. Jest to jedno z najstarszych odkryć w Europie – w Elblągu sięga ono połowy XIII w. To również pokazuje, jak szybko miasto weszło w orbitę handlu dalekosiężnego. Dosyć powszechne, wbrew pozorom, jest w Elblągu średniowiecznym używanie pieprzu, owoców cytrusowych, malin, brzoskwiń, orzechów włoskich. Szczątki tych roślin, owoców znajdujemy w trakcie badań archeologicznych. To pokazuje nam zamożność elblążan. Sprowadzano na swoje potrzeby luksusowe towary z pracowni położonych w dzisiejszych Niemczech, np. naczynia kamionkowe, naczynia szklane, z których pito wino, również naczynia z dalekiej Hiszpanii. Bardzo szybko w mieszkańcy Elbląga, których było na to stać, mogą sobie pozwolić na elementy stroju, czy też całe stroje z jedwabiu. Takim klasycznym przykładem są chociażby odkrycia dokonane przy ulicy Bednarskiej – w chacie poławiacza jesiotrów. Szczątki budynku pochodzą z poł. XIII w., z bardzo dużą liczbą szczątków właśnie jesiotra, innych akcesoriów służących do połowu ryb, takich jak ciężarki do sieci, haczyki, fragmenty pływaków, stąd wiemy, że mieszkaniec tego budynku trudnił się właśnie poławianiem jesiotrów, zresztą ryby bardzo cenionej w średniowieczu, ze względu podobno na bardzo dobry smak mięsa, ale też na kawior. Wiemy ze źródeł pisanych, że jesiotry z Elbląga porcjowane, pakowane w beczki były wysyłane nawet do Londynu. w szczątkach tego domu odkrytych zostało pięć fragmentów tkanin, po badaniach okazało się, że trzy to są jedwabie, a dwie sukno angielskie. Również szczątki ceramiki, którą tam odkryto, duża jej część pochodziła właśnie z warsztatów zachodnioeuropejskich, niemieckich, prawdopodobnie również i angielskich. Elbląg to miasto portowe. importowano pewne surowce, których w Elblągu nie było, chociażby żelaza, soli, owoców i przypraw egzotycznych również przybywały te elementy wyposażenia domów, stołów, bardziej luksusowe czyli naczynia szklane, naczynia

ceramiczne, również wino, które było powszechnie konsumowane na stołach elbląskich. Jeśli chodzi o wino, to rzadko kto sobie zdaje sprawę, że pod Elblągiem, w okolicach dzisiejszego Gronowa Górnego i nie tylko, również mamy w Elblągu dzielnicę, która się nazywa Winnica – tam były właśnie winnice. W średniowieczu hodowano winorośl, aby produkować, również z elbląskich winogron, wino. Oczywiście ono nie było tej jakości, jak wino importowane, ale dla biedniejszej grupy ludności, czy do mieszania tego dobrego wina importowanego zawsze mogło służyć.

Materiał pomocniczy nr 2

Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania:

- Gdzie mieszkali średniowieczni mieszkańcy Elbląga?
- Czym zajmowali się w mieście lekarz i kat?
- Jaką rolę pełniły łaźnie miejskie?

W mieście murowanym zmieniają się pewne obyczaje, pewne zwyczaje ponieważ zmiana materiałów budowlanych chociażby kamienic powoduje zmianę stylu życia. Kamienice w Elblągu są wysokie, kilkukondygnacyjne, ale trzeba pamiętać, że na początku kamienica nie była tym miejscem, gdzie rodzina mieszkała. To było przede wszystkim miejsce pracy, miejsce magazynowe, a tak naprawdę rodzina mieszkała w budynkach, które były położone poza kamienicami, czyli jak dziś je nazywamy, w oficynach. One od XV w. także były coraz częściej murowane. Dopiero w XVII, XVIII w. następuje zamiana funkcji. Kamienica staje się miejscem, gdzie mieszka rodzina, a oficyna jest miejscem gospodarczym. Tak jak dzisiaj władze miejskie starają się uporządkować i zorganizować życie mieszkańców, tak i również od samego początku było w miastach średniowiecznych.

Rada Miasta zatrudniała i opłacała lekarza miejskiego. tak naprawdę jednak nie trudnił się on leczeniem ludzi. Lekarz miejski był przede wszystkim od wydawania zarządzeń dotyczących higieny, postępowania na wypadek zarazy czy kontrolowania, jaki jest stan higieny miasta. Leczeniem trudnili się rzemieślnicy, również i ci, którzy prowadzili łaźnie publiczne dla mieszkańców średniowiecznego miasta. Wiemy o dwóch albo trzech łaźniach, które

w Elblągu funkcjonowały. Ludzie średniowieczni, wbrew temu co zwykło się uważać, lubili zachowywać czystość. Pobyt w łaźni był dosyć częsty, przypuszcza się, że przynajmniej raz na tydzień należało iść do łaźni. Zresztą łaźnia miejska była miejscem, gdzie nie tylko brano kąpiel, ale to również było miejsce spotkań towarzyskich, gdzie można było porozmawiać nie tylko z przedstawicielami tej samej płci, ale łaźnie były koedukacyjne w średniowieczu, więc to również było miejsce schadzek. Łaźnia jako instytucja, upada w Europie pod koniec średniowiecza, co związane jest z przywleczeniem zarazy dżumy. Wiadomo, że łaźnie na północy przetrwały dłużej. W źródłach elbląskich łaźniowicy są wymieniani jeszcze w XVII w. więc tu higiena wyglądała trochę inaczej.

Miasto średniowieczne produkuje również śmieci. Tak jak i dzisiejsze miasto. Wiemy, że takim przydomowym śmietnikiem, do którego wrzucano zużyte przedmioty – te które się zbiły, zużyły, czy straciły swoją funkcję, przestały być modne, bo tak też się zdarzało – były latryny. Skądinąd wiemy, że również te większe gabarytowo śmieci starano się podrzucić do sąsiada, na niezabudowaną działkę, na teren kościelny. Okazuje się, że miasto również opłacało tych, którzy sprząтали ulice, miejskie place, tereny, które należały do miasta. Co ciekawe, taką funkcję swoistego przedsiębiorstwa oczyszczania miasta pełnił kat miejski i jego pachołkowie. Kat nie tylko zajmował się tą pracą, o której wszyscy wiemy czyli karaniem, ale również i sprzątaniem. Z miejsc, które należały do miasta, i które sprzątał kat płacono z kasy miejskiej. Za sprzątanie miejsc, które były prywatną własnością mieszkańców powinien płacić właściciel posesji. Miasto średniowieczne to również przestrzeń, gdzie swobodnie biegają zwierzęta gospodarskie – kaczki, kury, świnie, psy koty. Czasami się zdarzało, że zwierzęta padały. Jeżeli zwierzę zdechło na środku ulicy to kat musiał posprzątać to z pieniędzy miejskich, jeśli gdzieś na progu domu to właściciel toteż często zdarzało się podrzucanie padłych zwierząt na środek ulicy, żeby za to nie płacić.

Materiał pomocniczy nr 3

Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania:

- Jaką rolę w średniowiecznym Elblągu odgrywali rzemieślnicy?
- Do jakich organizacji należeli rzemieślnicy i kupcy oraz za co one odpowiadały?
- Pod jakimi względami średniowieczne i dzisiejsze miasta są do siebie podobne, a w czym znacznie się różnią?

Bardzo ważną grupą ludzi w średniowiecznym mieście byli rzemieślnicy, którzy produkowali wszystko to, co mieszkańcom miasta jest potrzebne, od żywności, przez odzież, meble, czy narzędzia. Na początku większość rzemieślników, szczególnie w XIII w. mieściła się w obwałowaniach miejskich, ale duża część tych rzemiosł była bardzo uciążliwa dla otoczenia, chociażby wszystkie rzemiosła, które trudniły się obróbką skóry. To wiązało się z przykrymi zapachami przy garbowaniu skóry. Niebezpieczne dla drewnianej zabudowy mogło być garncarstwo, gdyż garncarz do wypalania używał ognia. Były to rzemiosła, które po wielkim pożarze miasta starano się wyeksponować poza mury miejskie. Wszyscy rzemieślnicy byli zrzeszani w cechach i gildiach. Były to organizacje, które z jednej strony starały się utrzymywać liczbę rzemieślników w mieście na takim poziomie, żeby każdy z nich miał zapewnioną pracę i zbyt własnych produktów, z drugiej strony dbały o to żeby te produkty były odpowiedniej jakości, żeby nie było w mieście partaczy, którzy psują produkcję. A także żeby cena na te towary była sprawiedliwa, tzn. żeby ten, który wytwarzał miał z tego godziwy zysk, ale jednocześnie żeby ceny na poszczególne wyroby rzemiosł nie były specjalnie windowane, żeby było stać na to mieszkańców miasta. Poza tym wszystkie organizacje rzemieślnicze były również organizacjami pomocowymi. Organizowały one pogrzeby swoich mistrzów, pomagały wdowom. Jednocześnie były to organizacje towarzyskie. Organizowały również cały handel. Mieliśmy w mieście targ rybny, który znajdował się pomiędzy dwoma mostami na rzece Elbląg, tam codziennie można było kupić świeże ryby i to tylko w celach prywatnych, czyli własnej konsumpcji. W celach hurtowych te ryby były nabywane gdzie indziej. Tam też była ustalana cena, w obrębie której ryby musiały się zmieścić. Widzimy, że z jednej strony miasto jest organizowane przez władze miasta, ale również przez różnego rodzaju zrzeszenia, stowarzyszenia tak, żeby zachować pewien status quo, pewien porządek i rytm, który utrwalał się przez wieki. Często mówi się, że ludzie w średniowiecznym mieście głównie pracowali, modlili się i nie mieli czasu na odpoczynek, na własne przyjemności czy zainteresowania. To nie jest do końca prawda. Oczywiście dzień pracy był teoretycznie znacznie dłuższy i trwał od świtu do zmierzchu, czyli w letnich i wiosennych porach roku był znacznie dłuższy niż w porach zimowych. Nie było, jak dziś, wolnej soboty, wolna była niedziela, kiedy należało iść do kościoła, aby się modlić. Okazuje się jednak, że święta kościelne były w większości albo okresem, kiedy nie można było pracować, albo jak w przypadku Świąt Bożego Narodzenia trwającymi znacznie dłużej niż współcześnie. Do tego dochodziły święta związane z określonymi rzemiosłami, święta miejskie i inne. Po podsumowaniu wszystkich wolnych dni okazywało się, że w ciągu roku przeciętny, pracujący mieszczanin

średniowieczny miał około stu wolnych dni, czyli niewiele mniej niż współcześni. Widzimy więc, że miasto średniowieczne z jednej strony było zupełnie innym organizmem, kierowało się pewnymi innymi wytycznymi, prawami, zwyczajami niż dziś, ale z drugiej strony życie w mieście, jako takim swoistym organizmie, gdzie trzeba pogodzić różne interesy, różnych grup ludzi, miało wiele wspólnego z obecnym. Czyli miasto średniowieczne i miasto dzisiejsze pod pewnymi względami było bardzo podobne.

Nauczyciel podsumowuje pracę uczniów wskazując jednocześnie na najważniejsze aspekty życia średniowiecznego miasta. Następnie rozdaje materiał pomocniczy nr 4. W parach uczniowie zapoznają się z materiałem i odpowiadają na pytania dołączone do niego. Wybrane wypowiedzi zostają zaprezentowane na forum klasy (20')

Materiał pomocniczy nr 4

Przyjrzyj się zaprezentowanym obiektom, które znajdują się w Muzeum Archeologiczno-Historycznym; wybierz trzy, przeczytaj opis i odpowiedz do czego służyły;

<p>Pojemnik (miara pojemności?) http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/696/pojemnik-miara-pojemnosci</p> 	<p>Wymiary: wysokość pojemnika: 14,5 cm, średnica: 5,8-6,0 cm Materiał: drewno, trawa morska (?) Datowanie: XV w.</p> <p>Drewniany pojemnik o cylindrycznym kształcie, zaokrąglanym dnie, z uchwytem. W uchwycie wywiercony otwór, przez który przewleczono sznur z trawy morskiej (?). Pojemnik został odkryty w trakcie badań wykopaliskowych prowadzonych na Starym Mieście w Elblągu. Kontekst odkrycia pozwala datować je na XV wiek.</p>
---	--

<p>„Hetka” http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/697/hetka</p> 	<p>Wymiary: długość: 7,1 cm Materiał: kość Datowanie: XIV/XV w.</p> <p>Tzw. hetka wykonana jest z kości śródrezcza lub śródstopia świni. Identyczne przedmioty są powszechnie odkrywane na różnych stanowiskach średniowiecznych. Przyjmuje się, że są pozostałością indywidualnej wytwórczości przydomowej. Jedyne zabieg techniczny ograniczał się do wykonania otworu wiertłem (jak w prezentowanym przypadku) lub przy użyciu innego ostrego narzędzia (np. noża). Powszechnie przyjmuje się, że służyły one do zapinania, choć w ostatnim czasie poddaje się w wątpliwość tę funkcję przynajmniej części takich przedmiotów.</p> <p>Prezentowany obiekt pochodzi z badań archeologicznych na Starym Mieście w Elblągu i należy go datować na przełom XIII i XIV wieku.</p> <p>Lit.: K. Jaworski, <i>Ślady obróbki surowca kościanego i rogowego</i>, [w:] <i>Ze studiów nad życiem codziennym w średniowiecznym mieście. Parcele przy ulicy Więziennej 10-11 we Wrocławiu</i>, C. Buśko, J. Piekalski (red.), Wratislavia Antiqua I, Wrocław 1999, s. 70-92.</p> <p>M. Marcinkowski, <i>Wyroby z kości i poroża w średniowiecznym Elblągu</i>, [w:] <i>RES et FONTES. Księga jubileuszowa dr. Eugeniusza Cnotliwego</i>, T. Galiński, E. Wilgocki (red.), Szczecin 2003, s. 327-339.</p>
<p>Pojemnik z przykrywką http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/698/pojemnik-z-przykrywka</p> 	<p>Wymiary: wysokość wraz z przykrywką: 6 cm, wysokość pojemnika: 5,2 cm, wysokość przykrywki: 1,8 cm, średnica: 4,4 cm Materiał: drewno Datowanie: XV w.</p> <p>Drewniany pojemnik (na zioła?) o kształcie cylindrycznym, wykonany techniką toczenia. Jego brzeg ukształtowany w formie cienkiego rantu, służącego do osadzenia drewnianej przykrywki.</p> <p>Pojemnik został odkryty w trakcie badań wykopaliskowych prowadzonych na Starym Mieście w Elblągu. Kontekst odkrycia pozwala je datować na XV wiek.</p>
<p>„Podstawka” do osadzenia świecy</p>	<p>Wymiary: wysokość: 9,6 cm, średnica górnej części: 1,6-1,9 cm Materiał: żelazo</p>

<p>http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/699/podstawka-do-osadzenia-swiecy</p> 	<p>Datowanie: XIII/XIV w.</p> <p>Prosta podstawka do osadzenia jednej świecy wykonana z jednego kawałka żelaza, metodą kucia. Górna część wyklepana na płaską blaszkę i zwinięta w cylinder służący do osadzenia świecy. Dolna część w formie zaostrego klina, o przekroju czworokątnym, służyła do przymocowania np. na drewnianym blacie.</p> <p>Prezentowany artefakt został odkryty w trakcie badań wykopaliskowych prowadzonych na Starym Mieście w Elblągu. Kontekst odkrycia pozwala datować je na przełom XIII i XIV wieku.</p>
<p>Topór rzeźnicki http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/700/topor-rzeznicki</p> 	<p>Wymiary: długość całkowita: 45 cm, długość trzpienia: 19,7 cm, długość ostrza: 25 cm Materiał: żelazo Datowanie: XIV/XV w.</p> <p>Topór być może należący do rzeźnika. Wykonany został metodą kucia z jednego kawałka żelaza, zachowany w dobrym stanie. Ostrze o łukowato ukształtowanych ściankach. Topór posiada również oczko do zawieszania. Trzpień do osadzenia rękojeści zwężający się, o przekroju czworokątnym.</p> <p>Topór został odkryty w trakcie badań wykopaliskowych na Starym Mieście w Elblągu. Kontekst odkrycia pozwala datować ten egzemplarz na XIV-XV wiek.</p>
<p>Grzebień długi http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/703/grzebien-dlugi http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/702/grzebien-dlugi http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/701/grzebien-dlugi</p> 	<p>Wymiary: długość poszczególnych grzebieni: 12 cm, 13,5 cm, 13,6 cm. Materiał: kości długie (śródstopia lub śródreńca) bydła Datowanie: XIII w.</p> <p>Zostały odkryte w trakcie badań archeologicznych przeprowadzonych na Starym Mieście w Elblągu.</p> <p>Jednowarstwowe grzebień długi odkrywano dotychczas przede wszystkim na stanowiskach w środkowej i północnej Europie. W starszej literaturze nazywane były grzebieniami tkackimi i ich funkcję wiązano z wytwórczością tkacką. Obecnie odrzuca się ten pogląd i przyjmuje się ich zastosowanie higieniczne lub jako służące do upinania włosów.</p> <p>W Elblągu zostało odkrytych kilkadziesiąt egzemplarzy tych grzebieni i pochodzą one z różnych części średniowiecznego miasta, choć głównie z rejonów o mniejszej waloryzacji społecznej.</p>

	<p>Prezentowane trzy grzebienie należy datować na XIII wiek. Lit.: M. Marcinkowski, <i>Średniowieczne grzebienie odkryte na Starym Mieście w Elblągu</i>, [w:] <i>Archaeologia et historia urbana</i>, R. Czaja, G. Nawrońska, M. Rębkowski, J. Tandecki (red.), Elbląg 2004, s. 497-508.</p>
<p>Talerz toczony http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/704/talerz-toczony</p> 	<p>Wymiary: średnica: 23,5 cm, wysokość: 4,8 cm, średnica dna: 9,4 cm Materiał: drewno Datowanie: XV w.</p> <p>Talerz wykonany techniką toczenia, zachowany w dobrym stanie, z niewielkimi pęknięciami. Ścianki ukształtowane lekko łukowato, kołnierz wychylony. Spód ukształtowany w lekko zaznaczoną stopkę. Na dnie widoczny gmerk.</p> <p>Talerze toczone były wykorzystywane znacznie rzadziej niż miski klepkowe czy miski toczone. Były to zapewne produkty nieco droższe.</p> <p>Prezentowany egzemplarz pochodzi z badań archeologicznych prowadzonych na Starym Mieście w Elblągu. Kontekst odkrycia pozwala je datować na XV wiek.</p>
<p>Krata http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/705/krata-ruszt-na-palenisko</p>	<p>Zachowane maksymalne wymiary: 26,6 x 28,6 cm, średnica prętów: 0,8-1,2 cm Materiał: żelazo Datowanie: XV w.</p> <p>Krata, być może ruszt na palenisko, wykonana metodą kucia. W dwóch prętach, rozklepanych w dwóch miejscach zostały wykonane otwory i osadzone prostopadłe pręty. Całość utworzyła kratę. Na jednym pręcie zachowane jest oryginalne zakończenie – znaczne</p>

	<p>przewężenie, na końcu pogrubione, zakończone „na płasko”. Sugeruje to, że krata była umieszczona na jakiejś podstawce (?). Pozwala to z dużym prawdopodobieństwem interpretować ją, jako ruszt na palenisko, na którym ustawiano naczynia. Krata odkryta w trakcie badań archeologicznych na Starym Mieście w Elblągu. Kontekst odkrycia pozwala ją datować na XV wiek.</p>
<p>Naczynie klepkowe http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/706/naczynie-klepkowe</p> 	<p>Wymiary: długość: 31,8 cm, szerokość: 20,0 cm, wysokość: 18,5 cm Materiał: drewno Datowanie: XV w.</p> <p>Duże naczynie klepkowe o owalnym kształcie, wykonane z drewnianych, prostych klepek, zabezpieczonych trzema opłotami – jednym przy dnie, dwoma przy krawędzi. Dno zrobione z jednego kawałka drewna. Naczynie odkryte w trakcie badań archeologicznych prowadzonych na Starym Mieście w Elblągu. Kontekst odnalezienia pozwala datować je na XV wiek.</p>
<p>Naczynie klepkowe ze sznurem http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/707/naczynie-klepkowe-ze-sznurem</p>	<p>Wymiary: wysokość naczynia: 8,9 cm, wysokość klepek z otworem: 13,1 cm, średnica wylewu: 16,1 cm, średnica dna: 16,7-17,4 cm Materiał: drewno i trawa morska (?)</p>

	<p>Datowanie: XIV/XV w.</p> <p>Szerokie i niskie naczynie klepkowe do zawieszania, ze sznurem z trawy morskiej (?). Klepki połączone pierwotnie czterema oplotami, zachowane fragmentarycznie. Dwie naprzeciwległe klepki dłuższe od pozostałych. W nich wywiercone otwory do osadzenia sznura, służącego do zawieszania naczynia.</p> <p>Naczynie odnalezione w trakcie badań wykopaliskowych prowadzonych na Starym Mieście w Elblągu. Kontekst odkrycia pozwala datować je na XIV/XV wiek.</p>
<p>Pucharek http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/708/pucharek</p> 	<p>Wymiary: wysokość: 18 cm, średnica wylewu: 8,6 cm, średnica dna: 7,3 cm Materiał: masa ceramiczna, wypalona Datowanie: XIV-XV w.</p> <p>Wysokie, smukłe naczynie, pucharek a być może kufel, o prostym wylewie, z jednym uchwytem taśmowatym przyklejonym poniżej krawędzi i w miejscu największej wydętości. U dołu uchwyty, w miejscu jego doklejenia, został odcisnięty (w mokrej glinie) znak w formie małej tarczy. Prawdopodobnie jest to znak wytwórcy, garncarza. Poniżej uchwyty, na wypalonym czerepie, został wyryty znak (gmerk), prawdopodobnie własnościowy.</p> <p>Naczynie zostało odkryte w trakcie prac wykopaliskowych prowadzonych na Starym Mieście w Elblągu. Kontekst odkrycia pozwala datować ten wyrób garncarski na XIV-XV wiek.</p>
<p>Patynka http://www.cyfrowewm.pl/obiekt/709/patynka</p>	<p>Wymiary: długość całkowita: 26,2 cm, wysokość drewnianej podeszwy (wraz z koturnami): 4,0 cm Materiał: drewno, skóra Datowanie: XV w.</p> <p>Drewniana patynka ze skórzaną częścią przytrzymującą nogę. Podeszwa patynki wykonana z drewna, na dwóch koturnach. Nosek wydłużony, mocno zwężony. Część skórzana przybita do podeszwy żelaznymi gwoździami i zdobiona skromnymi motywami wykonanymi za pomocą nacięć. Części skórzane spięte klamerką.</p> <p>Została odkryta w trakcie badań archeologicznych na Starym Mieście w Elblągu. Należy ją datować na XV wiek.</p>

Ten rodzaj obuwia był wykorzystywany w średniowieczu do chodzenia na zewnątrz domostw. Miał on chronić stopy przed pobrudzeniem i zamoczeniem. Niekiedy patynki trafiały również na przedstawienia ikonograficzne epoki, a najsynniejszym jest obraz Jana van Eycka, *Małżeństwo Arnolfinich* z 1434 roku, gdzie interpretowane są symbole sakramentu małżeństwa, odbytego w namalowanym na obrazie wnętrzu (m.in. owoce symbolizują czystość i niewinność, pies to symbol wierności małżeńskiej, a patynki stanowią odniesienie do Starego Testamentu i oznaczają, że zwykłe mieszkanie zostało uświęcone przez dokonujący się w jego wnętrzu sakrament).

4. Rekapitulacja pierwotna:

Uczniowie z nauczycielem dokonują podsumowania zajęć; w formie krótkich pytań nauczyciel ukierunkowuje rekapitulację uwzględniając pytanie kluczowe (np. jak wyglądało życie mieszkańców średniowiecznych miast regionu, czy jakieś informacje zaskoczyły Cię na dzisiejszej lekcji; co wpływało w średniowieczu na rozwój miast takich jak Elbląg; jaki wpływ miał rozwój miast na państwo krzyżackie)

Dodatkowo można zaproponować dwie krótkie zabawy edukacyjne:

„Kto z czym w średniowieczu” oraz „Życie w Średniowieczu” (20’)

<https://learningapps.org/display?v=pe94d9uh319>

<https://learningapps.org/display?v=pivbnoo0n19>